

JÄRJESTÖROMPO

Perustuu Suomen romanipoliittiseen ohjelmaan

FINTIKO ROMANO FORUM
SUOMEN ROMANIFOORUMI

JÄRJESTÖROMPO

Perustuu Suomen
romanipoliittiseen ohjelmaan

Sisällysluettelo

Johdanto	6
Romanijärjestöille ja yhteistyökumppaneille	7
Romanipoliittisen ohjelman tarkoitus	7
Romanijärjestöjen roolit	8
Aloitteen tekijä ja vaikuttaja	8
Tekijä ja toimija	8
Asiantuntijatiedon välittäjä ja yhteistyön rakentaja	8
Valvoja	8
Toimet romanilasten varhaiskasvatuksen hyväksi	9
Mitä romanijärjestöt voivat tehdä?	9
Toimet romanilasten ja – nuorten koulutuksen hyväksi	11
Mitä romanijärjestöt voivat tehdä yhteistyössä opetustoimen kanssa?	11
Mitä romanijärjestöt voivat tehdä yhteistyössä romaniperheiden kanssa?	12
Aikuisten romanien ammatillisen koulutuksen ja työllistymisen edistäminen	13
Mitä romanijärjestöt voivat tehdä yhteistyössä kuntien kanssa?	13
Yhteistyössä työ- ja elinkeinoviranomaisten kanssa	14
Romanien yhdenvertaisen kohtelun ja palveluihin pääsyn edistäminen	15
Mitä romanijärjestöt voivat tehdä?	15
Asuminen	16
Romanikielen ja – kulttuurin säilymisen tukeminen	17
Mitä romanijärjestöt/romanit voivat tehdä?	17
Romanien yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen	18
Mitä romanijärjestöt/romanit voivat tehdä?	18
Romanipolitiikan kehittäminen	20
Mitä romanijärjestöt/ romanit voivat tehdä?	20
Kuulemistilaisuudet romaneille	21
Yhteenveto	21
Lisätietoa, oppaita, materiaalia ja linkkejä internet-sivuille:	22

© Fintiko Romano Forum – Suomen Romanifoorumi ry

Toimitus: Henna Huttu, Malla Laiti, Sanna Lindberg

Ulkoasun suunnittelu ja taitto Valfrid Åkerlund, Grafimus Oy

ISBN 978-952-93-4074-3 (nid.)

ISBN 978-952-93-4075-0 (PDF)

Painopaikka: Juutiprint, Vantaa 2014

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti joulukuussa 2008 työryhmän valmistelemaan Suomen ensimmäistä romanipoliittista ohjelmaa. Päätöksen taustalla oli pääministeri Matti Vanhasen antama toimeksianto romaniasiain neuvottelukunnalle valmistella muistio romanien elinolojen kehittämistä Suomessa. Työryhmän toimikausi oli 1.1.-30.9.2009. Romanipoliittista ohjelmaa on valmistellut viranomaisista, tutkimuslaitoksista ja romanien edustajista koostunut laajapohjainen työryhmä.

Vuonna 2009 julkaistun Suomen romanipoliittisen ohjelman (ROMPO) lähtökohtana on edistää romanien yhdenvertaisuutta ja osallisuutta kaikilla elämän osa-alueilla. Tavoitteena on ollut laatia kokonaisvaltainen ja käytännöllinen toimenpideohjelma, jonka kautta voidaan saavuttaa pysyviä ja kestäviä parannuksia romanien asemaan tehokkailla ja yhtäaikaishallitulla toimenpiteillä.

Erityistoimet ovat tarpeen koska vähälukuinen romaniväestö on historiallisista syistä ja esimerkiksi vähäisestä koulutuksesta sekä syrjinnästä ja kielteisistä asenteista johtuen muuhun väestöön nähden heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa. Toimenpiteiden tavoitteena on vahvistaa romanien omia vaikuttamismahdollisuuksia ja integroitumista yhteiskuntaan. Kaiken tämän tulisi tapahtua niin, että romanikulttuuri säilyttää ominaispiirteensä ja sitä ylläpidetään sekä kehitetään.

Ohjelman periaatteena on romanien oman toimijuuden ja toimintakyvyn vahvistaminen yhteisön omia vahvuuksia hyödyntäen. Romanien oma osallistuminen ja vastuu heitä itseään koskevista asioista on perusedellytys sekä hallinnollisten että järjestötyön piiriin kuuluvien toimenpiteiden onnistumiselle.

Käytännössä yhdenvertaisuus ja osallisuus toteutuvat arjessa ja paikallisella tasolla. Tästä syystä yhdenvertaisuuden kehittämisessä korostuu kuntien ja paikallisten romanien oma rooli. Kaikilla viranomaistasoilla tarvitaan erityistoimenpiteitä romanien osallisuuden ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Useimmat näistä toimenpiteistä ovat toteutavissa kiinnittämällä entistä enemmän huomiota romanien tilanteeseen ja tarpeisiin eri peruspalveluissa, välittämällä tietoa romanityhteisön tilanteesta eri viranomaisille ja hyödyntämällä romanijärjestöjä yhtenä romanityön voimavarana. Eri ministeriöt vastaavat omalta osaltaan toimenpiteiden toteuttamisesta ja niihin on nimetty tätä tarkoitusta varten vastuuviranhaltijat. ROMPO:n seurantar ryhmän ensimmäinen raportti julkaistiin vuonna 2013.

Lisätietoa sekä Suomen romanipoliittinen ohjelma kokonaisuudessaan löytyy Sosiaali- ja terveysministeriön sivustolta osoitteesta: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1477342.

JÄRJESTÖROMPO

Romanijärjestöille ja yhteistyökumppaneille

Viime vuosina kunnallisella tasolla on tapahtunut suuri muutos suhteessa järjestöyhteistyöhön. Kuntien ja järjestöjen välisen yhteistyön kautta pystytään rakentamaan uudenlainen keskusteluyhteys romaniväestön ja kunnan välille ja parantamaan merkittävästi niiden vuorovaikutusta.

Romanien ja romanijärjestöjen näkyvä osallistuminen kuntatason yhteistyöverkostojen ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan murtaa vanhoja ennakkoluuloja ja asenteita sekä luo uudenlaista myönteistä romanikuva.

Järjestörompon toimenpide-ehdotukset tarjoavat järjestöille, kunnille sekä paikallisromanityöryhmille yhden lähtökohdan ja työvälineen yhteistyön suunnitelmalliseen kehittämiseen. Yhteistyön kautta pyritään ennen kaikkea parantamaan peruspalveluiden saavutettavuutta ja oikeaa kohdentumista. Romanien yhteiskunnallisen aseman kehittämisessä on kyse sekä paikallisten romanien että kunnan edusta.

Romanipoliittisen ohjelman tarkoitus on:

- edistää romanien osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
- saada aikaan pysyviä ja kestäviä parannuksia romaniväestön asemaan
- vahvistaa romaniväestön omaa vastuunottoa ja kansalaisaktiivisuutta
- parantaa romaniväestön ihmisoikeuksien toteutumista ja sosioekonomista asemaa
- vahvistaa romaniväestön vaikutusmahdollisuuksia ja integraatiota
- säilyttää ja kehittää romanikulttuuria, -kieltä ja identiteettiä
- tehdä Suomesta edelläkävijämaa romanien oikeuksien edistämiseksi EU:ssa

Romanijärjestöjen roolit

Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeä tiedostaa eri roolit, joita romanijärjestöllä voi ROMPO-ohjelman toimeenpanossa olla:

Aloitteen tekijä ja vaikuttaja

Vaikuttamiseen kuuluvat esimerkiksi aloitteet ja kuulemistilaisuudet, joissa järjestöillä on tilaisuus kertoa heille tärkeistä asioista ja mielipiteistä. Romanijärjestöjen rooli asennekasvattajana on myös merkittävä sekä romani- että muun väestön keskuudessa. Järjestöjen omaa aktiivisuutta tulee vahvistaa.

Tekijä ja toimija

Eri toimenpiteiden käynnistäminen ja hankkeet sekä projektityöskentely omana järjestönä ja yhteistyössä muiden kanssa. Vaikuttaminen romaniväestöön ja tiedottaminen asioista romaniväestölle on myös tekijän roolia. Lisäksi järjestöt voivat toimia palveluntarjoajina eri tahoille.

Asiantuntijatiedon välittäjä ja yhteistyön rakentaja

Yhteistyötä ja verkostoitumista muiden tahojen kanssa tulee rakentaa ja vahvistaa. Pyritään lisäämään tietoa ja kokemusta molemmin puolin. Myös järjestöjen omaa asiantuntemusta kehitetään mm. koulutuksen kautta.

Valvoja

Asioiden kehittämiseksi tarvitaan myös seurantaa ja valvontaa, niin paikallisella kuin alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Romanijärjestöt voivat toimia oman väestön edunvalvojana ja asiantuntijana.

Romanipoliittisessa ohjelmassa on yhteensä 147 toimenpide-ehdotusta. Osa niistä kohdentuu mm. ministeriöille ja kunnille, mutta suuri osa edellyttää romanijärjestöjen ja vapaaehtoistyöntekijöiden omaa aktiivisuutta. Tähän tekstiin on koottu romanijärjestöille ja yksittäisille romaneille sopivia toimenpide-ehdotuksia.

Toimet romanilasten varhaiskasvatukseen hyväksi

Varhaiskasvatukseen yksi tärkeä tehtävä on tukea romanilasten toimivan kaksoisidentiteetin rakentumista eli kasvua romaniyhteisön että monikulttuurisen Suomen kansalaiseksi.

Romaniväestön sosioekonominen eriytyminen alkaa jo varhaislapsuudessa, minkä vuoksi romanilasten osallistuminen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on ensiarvoisen tärkeää.

Mitä romanijärjestöt voivat tehdä?

● Tarjota neuvoloiden, päivähoiton ja esiopetuksen henkilökunnalle romanilasten ja vanhempien kanssa työskentelyyn liittyvää tietoa ja neuvontaa romanikulttuurista ja sen erityispiirteistä.

- Kannustaa alueen romaniväestöä kiinnittämään huomiota romanilasten oppimisvalmiuksien kehittämiseen varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta.

- Herättää keskustelua erilaisista lasten kasvatusmalleista romanien ja ammattihenkilöstön keskuudessa.

- Kannustaa kuntia palkkaamaan romanitaustaisia työntekijöitä päivähoitoon, esiopetukseen ja perhetyöhön.

- Osallistua aktiivisesti erilaisten varhaiskasvatuksen työryhmien toimintaan.

- Järjestää omaa romaniperheille suunnattua kerhotoimintaa sekä tiedottaa perheille muiden tahojen järjestämistä palveluista, esimerkiksi seurakunnan päiväkerhot, avoimet päiväkodit ja perhekahvilat.

- Kiinnittää lapsille ja lapsiperheille suunnatussa vapaa-ajantoiminnassa huomiota romanilasten kouluvalmiuksien monipuoliseen kehittämiseen ja ryhmässä toimimiseen.

- Ideoida ja kehittää yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa uusia toimintamalleja ja projekteja joiden kautta voidaan vahvistaa romanilasten kouluvalmiuksia.

- Osallistua varhaiskasvatuksen yhteisiin

tapahtumiin, monikulttuuriseen toimintaan ja erityisiin romanikulttuuritapahtumiin joita voidaan olla järjestämässä yhteistyössä päiväkotien ja perusopetuksen henkilökunnan kanssa.

- Tarjota myös alle kouluikäisille mahdollisuuksia osallistua monipuoliseen vapaa-ajan virike- ja harrastustoimintaan lapsiryhmissä tai yhdessä vanhempien kanssa.

- Tukea yhdistystoiminnassa terveiden elämäntapojen omaksumista ja jakaa terveyttä koskevaa tietoa nuorille vanhemmille.

- Huomioida miten eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kasvatus on muotoiltu kaupunkien / kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Toimet romanilasten ja –nuorten koulutuksen hyväksi

Opetushallituksen julkaisussa Romanioppilaiden perusopetuksen tilannekatsaus 2010-2011 ja toimenpide-ehdotukset esitellään toimia, joilla eri tahot voivat tukea romanioppilaiden suoriutumista perusopetuksessa. Myös romanijärjestöillä on mahdollisuus toimenpiteisiin, jotka edesauttavat romanioppilaiden perusopetuksen läpäisyä ja siirtymistä jatko-opintoihin toiselle asteelle.

Mitä romanijärjestöt voivat tehdä yhteistyössä opetustoimen kanssa?

- Rakentaa yhteistyötä kunnan opetustoimen, koulujen rehtoreiden ja muun henkilöstön kanssa.

- Tarjota koulujen henkilökunnalle mahdollisuuksia keskustella romanikulttuurin erityispiirteistä.

- Välittää opetustoimelle/kouluille esitteitä, oppaita ja muuta kirjallista sekä sähköistä aineistoa liittyen romanikulttuuriin ja romanien opetukseen (esimerkiksi sivusto www.romanit.fi).

- Osallistua kouluissa koulukiusaamisen ja rasmin vastaiseen työhön sekä ongelmatilanteiden käsittelyyn.

- Olla mukana oman alueen luokanopettajien, koulunkäyntiavustajien, aineenopettajien ja oppilaanohjaajien ammatillisissa tapahtumissa esimerkiksi opetusalan

valtakunnallisilla ja paikallisilla messuilla, veso-päivillä (opettajien virkaehtosopimuksen mukainen koulutuspäivä) ja täydennyskoulutuksissa välittämässä opasmateriaalia ja uusinta tietoa romanilasten perusopetuksen arjen haasteista, nykytilasta ja kehittämistoimenpiteistä.

- Tiedottaa romanitaustaisten koulunkäyntiavustajien työskentelyn hyvistä käytänteistä.

- Kannustaa romaniperheitä tukemaan lapsiaan romanikielen opiskelussa (tarkempaa tietoa Opetushallitus, Romanikielen oppimisen tuki, 2010).

Mitä romanijärjestöt voivat tehdä yhteistyössä romaniperheiden kanssa?

- Tarjota romanivanhemmille tietoa erilaisista koulunkäynnin tukipalveluista ja vahvistaa heidän valmiuksia tukea lastensa oppimista ja koulunkäyntiä.

- Kannustaa vanhempia tukemaan lapsen ja nuoren koulunkäyntiä luomalla koulunkäyntiä tukevia arkirutiineja, auttamalla läksyjenteossa, puuttamalla mahdolliseen kiusaamiseen jne.

- Aktivoida romanivanhempia osallistumaan lapsensa koulun tapahtumiin ja vanhempainryhmiin.

- Tukea opintojen nivelvaiheissa eli ala- ja yläkouluun sekä toisen asteen ammatillisiin opintoihin siirtymässä olevia nuoria tarjoamalla heille ohjausta, neuvontaa ja tukea yhteistyössä koulun kanssa.

- Tiedottaa romaniperheille erilaisista jatko-opintomahdollisuuksista, esimerkiksi oppisopimuskoulutuksesta.

- Motivoida eri luokka- ja koulutusasteiden romanioiskelijoita tarjoamalla heille työelämään tutustumispaikkoja, kesätyöpaikkoja ja avustamalla paikkojen etsimisessä sekä lahjoittamalla heille kannustusstipendejä.

- Käsitellä romaniperheiden kanssa kouluttautumisen ja työelämän käytännön haasteita ja mahdollisuuksia romanien omista lähtökohdista käsin.

- Auttaa vanhempia löytämään tietoa vanhemmuudesta, parisuhteesta, avioerosta, lasten kehityksestä, itsetunnon tukemisestä, koulunkäynnin tukemisen keinoista jne. (www.mll.fi, www.perheaikaa, www.vanhempainliitto.fi).

- Olla järjestämässä romaniperheleirejä esimerkiksi seurakunnan, opetustoimen ja muiden järjestöjen kanssa.

- Kannustaa romaniperheitä oman kielen opiskeluun.

Aikuisten romanien ammatillisen koulutuksen ja työllistymisen edistäminen

Romanien koulutukseen osallistumisen vahvistaminen ja yleisen koulutustason nostaminen ovat Romanipoliittisen ohjelman ensisijaisia tavoitteita sillä vähäinen koulutus ja työkokemuksen puute ovat syrjinnän ohella keskeisiä työllistymisen esteitä. Koulutus avaa romaneille ovet työmarkkinoille ja laajemminkin yhteiskunnalliseen osallisuuteen täysivaltaisina kansalaisina.

Aikuisten romanien tietämys erilaisista koulutus- ja ammattivaihtoehdoista on usein puutteellista. Opiskelumotivaatiota vähentävät osalla myös heikoiksi jääneet opiskeluvälmiudet.

Mitä romanijärjestöt voivat tehdä yhteistyössä kuntien kanssa?

- Olla mukana suunnittelemassa ja järjestämässä romaneille suunnattuja vapaan sivistystyön ilta-kursseja yhteistyössä opetushenkilökunnan kanssa. Kurssien sisällöt voivat liittyä esimerkiksi romanikielen opetukseen, romanien perinnekäsitöihin ja romaneille suunnattuun terveysliikuntaan.

- Kannustaa ja tukea romaneja osallistumaan kansalais- ja työväenopistojen monipuoliseen kurssitarrjontaan.

- Ottaa yhteyttä kunnassa etsivää nuorisotyötä tekeviin tahoihin, jotta tavoiteltaisiin myös erityisen tuen tarpeessa olevia romaninuoria. Auttaa romaninuoria sellaisten palvelujen piiriin, joiden kautta ediste-

tään nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

- Tiedottaa kunnan eri palvelusektoreita toisissa kunnissa toteutetuista kehittämiss-hankeista ja hyvistä käytänteistä.

- Nostaa esille romanien ammatilliseen koulutukseen ja työllisyyteen liittyviä kysymyksiä yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Positiivinen erityiskohtelu on yksi mahdollisuus edistää romaninuorten koulutusta ja työllistymistä.

- Tehdä vastuuviranomaisille aloite paikallisten romanien kuntouttavan työtoiminnan tarpeen selvittämisestä.

- Järjestää yhteistyössä kunnan kanssa aktivoivaa kuntouttavaa työtoimintaa.

Yhteistyössä työ- ja elinkeinoviranomaisten kanssa

- Ohjata ja opastaa romanihenkilöitä käyttämään monipuolisesti TE-palveluja, myös sähköisiä (osoite: www.te-palvelut.fi).

- Tiedottaa romanityönhakijoita netissä olevista yleisistä työnhakuoppaista ja työnhakusivustoista esim. www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/asennemeininki/nuoret/

- Osallistua neuvotteluihin TE-toimistojen ja ELY-keskusten koulutusvastaavien kanssa koskien oppilaitosten mahdollisuuksia hakea rahoitusta ja järjestää romanien tarpeita vastaavaa työvoimapolitiittista koulutusta.

- Hakea ELY-keskuksen kautta työvoimapolitiittista avustusta erilaisiin toimiin alueen vaikeasti työllistyvien ja pitkäaikaistyöttömien romanien työllisyyden edistämiseksi. Hankkeiden tarpeista keskustellaan TE-toimiston kanssa.

- Tarjota TE-toimiston henkilökunnalle luentoja romanikulttuurin erityispiirteistä ja romaniasiakkaiden erityistarpeiden huomioimisesta (esimerkiksi selkeä kielenkäyttö ja avustaminen lomakkeiden täyttämässä).

- Vahvistaa yhteydenpitoa ja yhteistyötä TE-toimistoihin nimettyjen romaniyhdyshenkilöiden ja romanijärjestöjen välillä sekä järjestää yhteistyössä mm. info-iskuja TE-palveluista.

- Tarjota romaneille taustatukea koulutuspolkujen ja työkokeilujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

- Kehittää yhteistyötä alueen työantajatahojen kanssa romaninuorten työkokeilu- ja kesätyöpaikkojen löytämiseksi sekä tarjota työnantajalle ja nuorelle tukea työllistämisen prosessin aikana.

Romanien yhdenvertaisen kohtelun ja palveluihin pääsyn edistäminen

Suomen romaniväestöllä on muiden kansalaisten tapaan yhtäläinen oikeus osallistua koulutukseen, käyttää julkisia palveluja sekä osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Koulutustaustaan, sosioekonomisiin eroihin ja terveyseroihin liittyvistä syistä johtuen romanit eivät kuitenkaan välttämättä käytä heille kuuluvia palveluita optimaalisesti.

Romanijärjestöjen on hyvä tiedostaa ja hankkia tietotaitoa myös oman alueensa asumistilanteesta ja asuntotarpeista, asumiseen liittyvistä haasteista ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta.

Mitä romanijärjestöt voivat tehdä?

- Tarjota oman vapaa-ajantoimintansa (esimerkiksi liikuntakerhot) yhteydessä romaneille tietoa hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä, ravinnosta ja liikunnasta ja niihin liittyvistä palveluista.

- Kiinnittää koulutuksesta, työmarkkinoilta ja yhteiskunnallisesta elämästä syrjäytymisen lisäksi huomiota myös romaniyhteisön sisäiseen sosiaaliseen syrjäytymiseen.

- Pitää huolta paikkakunnalla asuvista romaneista ja huomioida toiminnan järjestämisessä erityisesti vanhuksset, yksinhuoltajat, nuoret ja heidät joita ei näy.

- Kannustaa kuntia huomioimaan yhdenvertaisuussuunnitelmissa myös romanivähemmistö ja heidän erityistarpeensa sekä positiivisen erityiskohtelun mahdollisuus.

- Rakentaa yhteistyöverkostoa alueella toimivien järjestö- ja hanketoimijoiden kanssa ja tiedottaa heitä romanikulttuurin erityispiirteistä samalla kannustaen hank-

keiden suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioimaan romaniväestö.

- Olla yhteydessä kunnan kulttuuri-, opetus-, nuoriso- ja vapaa-ajantoimistoihin ja vahvistaa yhteistyötä yhdistyksen ja kunnallisten toimijoiden välillä.

Asuminen

- Rakentaa yhteistyötä alueen asunontarjoajien kanssa ja tiedottaa alueen romaniväestölle vuokra-asunnon hakuun ja asumiseen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista.

- Järjestää asuntoviranomaisille tiedotustilaisuuksia romanikulttuurin asumiseen liittyvistä erityispiirteistä.

- Kannustaa romaninuria hankkimaan tietoa eri asumismuodoista ja niiden rahoituksesta (esimerkiksi asumisoikeus-, osaomistus- ja ensiasunnot).

- Tutustua Rompon yhtenä toimenpiteenä järjestettyyn Oma koti kullaan kallis –seminaarimateriaaliin nettisivuilla: www.yhdenvertaisuus.fi.

Romanikielen ja – kulttuurin säilymisen tukeminen

Suomen perustuslaissa on turvattu romanien oikeus oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Kielen elvyttäminen ja oman luovan kulttuuritoiminnan kehittäminen ovat yhteisöllisen elämän ja kulttuurin omaleimaisuuden säilymisen tärkeitä asioita.

Mitä romanijärjestöt/romanit voivat tehdä?

- Pitää yllä keskustelua oman yhteisön ja järjestön kesellä tärkeistä kulttuuritoiminnan muodoista ja etsiä aktiivisesti uusia tapoja toteuttaa ja resursoida niitä.

- Kohottaa eri tavoin romanikielen arvostusta oman yhteisön sisällä esimerkiksi tuomalla juhlapuheissa ja erilaisissa tilaisuuksissa esille romanikielen ja kulttuurin arvo ja merkitys sekä tekemällä tunnetuksi romanien valtakunnallista ja paikallista historiaa.

- Hakea järjestönä itse tai yhteistyössä kunnan opetustoimen kanssa Opetushallitukselta rahoitusta romanikielen kielipesä-toimintaan (www.oph.fi - rahoitus - valtionavustukset).

- Pitää yllä paikallistason ja valtakunnallisen tason keskustelua siitä kuinka tulisi turvata romanien aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön dokumentointi ja säilyttäminen tuleville sukupolville, yhtenä vaihtoehtona romanikulttuurikeskuksen perustaminen sekä erilaiset kansanperinteen keräämis- ja tutkimushankkeet.

- Hakea kunnan kulttuuritoimelta avustuksia romanien perinteisten taidemuotojen ja harrastustoiminnan järjestämiseen.

- Olla aloitteentekijä ja ideoija kulttuuritapahtumien järjestämiseksi yhteistyössä eri tahojen ja järjestötoimijoiden kanssa ja toteuttaa itse tapahtumia, konsertteja, näyttelyjä, musikaaleja, näytelmiä ja kulttuuritilaisuuksia.

- Suunnitella ja juhlistaa vuosittain Kansainvälistä romanipäivää 8.4, joko tapahtumia itse järjestämällä tai osallistumalla muiden järjestämiin paikallisiin ja valtakunnallisiin tapahtumiin sekä huolehtia näihin tilaisuuksiin liittyvästä tiedottamisesta.

Romanien yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen

Romanit ovat keskimääräistä huonommassa asemassa työelämään, asumiseen ja palveluihin pääsystä heihin kohdistuvan syrjinnän ja kielteisten ennakkoluulojen vuoksi. Osaa romaniväestöstä uhkaa syrjäytyminen, minkä vuoksi tarvitaan toimenpiteitä sekä lasten, nuorten, perheiden että vanhusten elämänhallinnan tukemiseksi.

Mitä romanijärjestöt/romanit voivat tehdä?

- Osallistua syrjinnän vastaisen työn kehittämiseen sekä erilaisiin yhteistyöryhmiin ja projekteihin.
- Kannustaa kuntia huomioimaan yhdenvertaisuussuunnitelmissa romanivähemmistö ja heidän erityistarpeensa konkreettisin toimenpitein.
- Huomioida ja tunnistaa erityisesti romaninaisten kokema syrjintä työnhakuun liittyvissä tilanteissa sekä romaniväestön sisäiset vähemmistöt.

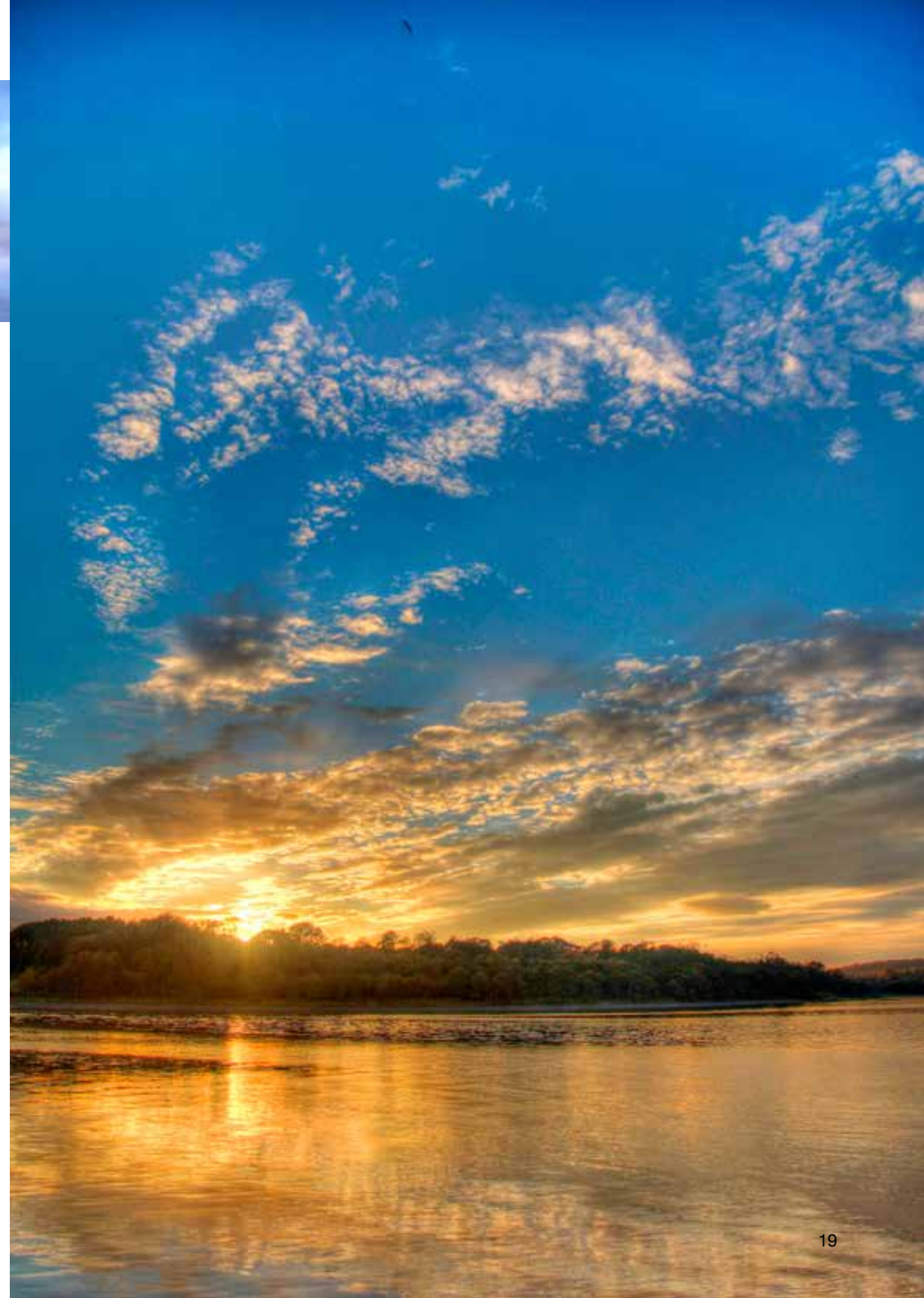
- Pyrkii tunnistamaan ja puuttumaan aktiivisesti syrjintätapauksiin sekä tarvittaessa olla yhteydessä poliisiin tai vähemmistövaltuutetun toimistoon.

- Kehittää paikallisen romaniyhteisön valmiuksia käsitellä ja tunnistaa syrjintää romaniväestön keskuudessa sekä tehdä aktiivista asennemuokkaustyötä monimuotoisuuden hyväksymiseksi oman yhteisön sisällä.

- Suunnitella ja toteuttaa syrjinnän ehkäisyyn liittyviä hankkeita ja tapahtumia.

- Pyrkii luomaan myönteistä romanikuvaa oman toiminnan ja paikalliseen toimintaan osallistumisen kautta sekä mediaa hyödyntäen.

- Pitää yllä vuoropuhelua ennakkoluulojen ja stereotyyppien poistamiseksi ja pyrkii edistämään romanien näkyvyyttä paikallisissa medioissa, tapahtumissa, kaupunkijuhlissa, seurakunnan tapahtumissa esimerkiksi puhuja- tai musiikkivastuussa, kesäteatterissa, musiikkijuhlilla.

Romanipolitiikan kehittäminen

Romanien integroituminen (=osallisuuden vahvistaminen oma identiteetti säilyttäen) yhteiskuntaan toteutuu käytännössä paikallisella tasolla. Romanien yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistamisessa kunnat ovat keskeisessä asemassa.

Romanijärjestöjen osaamista, toimintakykyä ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee vahvistaa. Sen ohella on tarpeen kehittää romanijärjestöjen ja valtakunnallisten kansalaisjärjestöjen sekä paikallisten yhdistysten vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Mitä romanijärjestöt/ romanit voivat tehdä?

- Olla aloitteentekijä paikallisromanityöryhmän perustamisessa ottamalla asiassa yhteyttä alueelliseen romaniain neuvottelukuntaan.
- Valita keskuudestaan edustajat perustettavaan romanityöryhmään.
- Osallistua aktiivisesti olemassa olevien tai perustettavien paikallisromanityöryhmien toimintaan ja kannustaa huomioidaan

heti toiminnan alkuvaiheessa ja vuosittaista toimintasuunnitelmaa laadittaessa, että toimenpiteiden yhtäaikaisuus eri hallinnonaloilla vaikuttaa merkittävästi paikallisromanityöryhmän toiminnan kehittymiseen.

- Rakentaa yhteistyötä järjestötoimijoiden kanssa valtakunnan tasolla ja paikallistasolla.
- Kehittää paikallisen romaniväestön osallistumismahdollisuuksia hankkimalla ja jakamalla tietoa sekä kannustamalla osallistumaan yhteiskunnallisesti.
- Lisätä oman yhdistyksen toimijoiden osallistumista alueen muiden järjestöjen toimintaan.
- Mahdollistaa osallistuvuutta ja vahvistaa yhteisöllisyyttä myös romaniyhteisön sisällä järjestämällä leirejä, joulujuhlia, illanviettoja ja tilaisuuksia eri ikäisille.
- Tukea alueen nuorten omaehtoista toimintaa ja osallistumista myös kansainvälisten nuorisoverkoston toimintaan, esimerkiksi nuorisovaihtoihin.

Kuulemistilaisuudet romaneille

Ihmisillä on tarve tulla kuulluksi heitä koskevista asioista. Kuulemistilaisuudet ovat uusi ja merkittävä tapa saada viestittää ajankohtaisia asioita paikkakunnan romaneille. Tilaisuudet ovat myös tärkeitä, jotta romanit voivat nostaa esille huolenaiheitaan ja tulevat kuulluksi. Samalla heille voidaan jakaa tietoa yhteiskunnallisista asioista ja ohjeistaa avun hakemiseen tarvittavissa tilanteissa. Romaniväestölle järjestettiin viisi kuulemistilaisuutta eri paikkakunnilla Suomen romanipoliittista ohjelmaa laadittaessa. Romanijärjestöt voivat yhdessä alueellisten romaniasianneuvottelukuntien kanssa järjestää paikkakuntakohtaisia

kuulemistilaisuuksia tai toteuttaa kuulemisia esimerkiksi seurakunnan järjestämällä romanileireillä.

Yhteenveto

Suomen romanipoliittiseen ohjelmaan on koottu koko ihmisen, romanin elämäkääri. Kaikki ne toimenpiteet, joilla mahdollisesti voidaan vaikuttaa romaniväestön osallisuuteen ja parempaan huomioon. Romanijärjestöt ja yksittäiset romanit voivat olla omalta osaltaan edistämässä esitettyjä toimenpiteitä. Tavoitteena on romanien vaikuttamismahdollisuuksien ja integroitumisen yhteiskuntaan vahvistuvan. Kaikki tämä kuitenkin niin, että romanikulttuuri ja -identiteetti säilyvät elävinä ja kehittyvät.

Lisätietoa, oppaita, materiaalia ja linkkejä internet-sivuille:

- Palkkaisinko romanin? Opas romanien kouluttajille, koulutuksen järjestäjille ja työvoimaviranomaisille (www.tem.fi)
- Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa (Opetushallitus)
- Drom - romanien tie (Opetushallitus)
- Romanioppilaiden perusopetuksen tilannekatsaus 2010-2011 ja toimenpide – ehdotukset (Opetushallitus)
- Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä (Opetushallitus)
- Romanikielen oppimisen tuki (Opetushallitus)
- Romanit ja terveystalvelut (Opetushallitus)
- www.romanit.fi
- Romanit leirillä. Opas seurakuntien romanileirien järjestämiseen (Kirkkohallitus)
- Poliisi ja syrjintä –opas
- Romanin ja poliisin kohdatessa -opas
- Lastenkirjat: ”Mitä sait säkkiisi yöket- tu?” ja ”Minne matka yökettu?” (www.pienikarhu.fi) ”Romaniukin satureppu” (Romano Missio) ”Drom- romanien tie” (Opetushallitus)
- Enemmän samanlaisia kuin eri- laisia (Lapsiasiavaltuutetun julkaisuja 2009:2)
- Romaniperheille suunnatut Sosi- aali- ja terveysministeriön terveyden- edistämisen oppaat: ” Brohta daane kentoha”(hammasten hoito-opas), ”Draba kentoha”(opas lapsen kielelli- sestä kehityksestä) ja ”Tsalju ta pher- sa kentoha” (opas liikunnan ja leikin merkityksestä lapsen kehittymiselle)
- Vanhinta ei unohdeta. Opas roma- nivanhusten omaishoidosta ja Roma- nivanhusten palvelutarvekartoitus (Suomen Romaniyhdistys)
- Vast vastensa. Opas romanien kanssa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille
- Suomen romanien historia (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)
- Valtakunnallisen romaniasiain neuvottelukunnan julkaisuja: <http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/ronk/> julkaisut
- Suomen tavoitteet eurooppalaisen romanipolitiikan edistämiseksi –kä- sikirja: <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=42553&contentlan=1&culture=fi-FI>

**FINTIKO ROMANO FORUM
SUOMEN ROMANIFOORUMI**

Mäkelänkatu 58-60 A, 00510 Helsinki
www.romanifoorumi.fi